

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Øyvind Skogen

Bacheloroppgave

Barnehagens fysiske innemiljø – en inngang til barns medvirkning

The kindergarten's physical indoor environment
– an entrance to children's participation

BLUS

2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA ☒ NEI ☐

Forord

Tre år ved Høgskolen i Innlandet er nå over og jeg er stolt over å vise til denne bacheloroppgaven som omhandler det fysiske innemiljøets betydning for barns medvirkning. Jeg ser tilbake på en tid som har fylt meg med ny og verdifull kunnskap. Det har vært tre innholdsrike, spennende, krevende og ikke minst veldig interessante år! Blant annet har jeg lært meg selv å kjenne i større grad gjennom å ha blitt mer bevisst på egne verdier og holdninger

Jeg ønsker å takke min samboer Charlotte som gjennom denne studieperioden har vært en god støtte. Hun har bidratt med innspill og tilbakemeldinger og ikke minst vist forståelse for at jeg har måttet bortprioritere andre ting i livet. Det har bidratt til at jeg lettere ha kunnet fokusere på skolen. Jeg vil også få takke min datter Vilja som har bidratt med glede, energi og kjærlighet. Takk til min hund Juster som har vært tålmodig og godtatt kortere turer og treningsøkter enn tidligere.

Takk til informantene som har stilt opp til intervju og gitt meg muligheter til å utføre bacheloroppgaven på den måten jeg ønsket.

Tusen takk til veileder, Inger Svaland, som gjennom mitt bachelorarbeid har kommet med råd, meninger og stilt kritiske spørsmål. Hun har vist en enorm romslighet ved å være tilgjengelig i situasjoner hvor jeg har hatt behov for veiledning. Ikke minst har hun uttrykt et stort engasjement for oppgaven, noe jeg setter stor pris på!

Tusen takk!

Vallset, 24. mai 2017

Sammendrag

Tittel: Barnehagens fysiske innemiljø - en inngang til barns medvirkning	
Forfatter: Øyvind Skogen	
År 2017	Sider 46
Emneord: Fysisk innemiljø, materiell, tilgjengelighet, medvirkning, barnesyn	
<p>Sammendrag:</p> <p>Denne bacheloroppgaven har som mål å synliggjøre på hvilke måter det fysiske innemiljøet kan gi rom for barns medvirkning. Både medvirkning og det fysiske innemiljøet er to områder jeg mener fortjener økt oppmerksomhet, jeg har derfor valgt å se disse i sammenheng. Oppgaven fokuserer på tre sentrale områder innen medvirkningsperspektivet: anerkjennelse, innflytelse og fellesskap. Fokuset innen det fysiske innemiljøet er avgrenset til barnas hovedrom.</p> <p>Jeg har benyttet intervju og observasjon som metode og informantene er bevisst valgt på bakgrunn av deres kunnskap og erfaring omkring temaet.</p> <p>Resultatene gir tydelige indikasjoner på at barnas tilgang til materiell, organisering av rommet og møbler har stor påvirkning på barnas medvirkning. For at det fysiske innemiljøet skal gi barna rom for den medvirkningsrett de har krav på, så krever det et reflektert barnesyn hos hver enkelt i barnehagepersonalet.</p>	

Summary

Title: The kindergarten's physical indoor environment - an entrance to children's participation	
Authors: Øyvind Skogen	
Year: 2017	Pages 46
Keywords: Physical indoor environment, materials, accessibility, involvement, attitudes towards children	
<p>Summary:</p> <p>This bachelor assignment aims to show the ways in which the physical environment can facilitate children's participation in the kindergarten. Participation and the physical environment are two areas I think deserve more attention and I have therefore chosen to consider them together. The thesis focuses on three key areas within the involvement perspective: recognition, influence and community. The focus within the physical environment is limited to the children's main room.</p> <p>I have used interview and observation as a method and informants were deliberately chosen based on their knowledge and experience about the subject.</p> <p>The results provide clear indications that children's access to materials, organisation of the room and furniture has a major impact on children's participation. In order for the physical environment to give the children the opportunity for the participation they are entitled to, requires the staff to be able to reflect on their own attitudes towards children.</p>	

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG	3
SUMMARY	4
1. INNLEDNING	7
1.1 VALG AV TEMA	7
1.2 FØRFORSTÅELSE OG FAGLIG STÅSTED	7
1.3 PROBLEMSTILLING	8
1.4 BEGREPSAVKLARING OG AVGRENSNING	8
1.5 FORMÅLET MED OPPGAVEN.....	10
1.6 OPPBYGGING AV OPPGAVEN.....	10
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	11
2.1 BARNS MEDVIRKNING	11
2.1.1 Anerkjennelse	11
2.1.2 Innflytelse	12
2.1.3 Fellesskap	12
2.2 BARNEHAGENS FYSISKE INNEMILJØ	13
3. METODE	18
3.1 VALG AV METODER.....	18
3.2 VALG AV INFORMANTER	19
3.3 GJENNOMFØRING AV INTERVJU	19
3.4 GJENNOMFØRING AV OBSERVASJON.....	20
3.5 METODEKRITIKK.....	21
3.6 ETISKE HENSYN.....	21

4.	RESULTATER	23
4.1	BARN MEDVIRKNING.....	23
4.1.1	<i>Anerkjennelse .....</i>	<i>23</i>
4.1.2	<i>Innflytelse .....</i>	<i>23</i>
4.1.3	<i>Fellesskap.....</i>	<i>24</i>
4.2	BARNEHAGENS FYSISKE INNEMILJØ	25
5.	DRØFTING OG AVSLUTNING	28
5.1	BARN MEDVIRKNING	28
5.1.1	<i>Det fysiske innemiljøets rom for barns anerkjennelse.....</i>	<i>28</i>
5.1.2	<i>Det fysiske innemiljøets rom for barns innflytelse.....</i>	<i>29</i>
5.1.3	<i>Det fysiske innemiljøets rom for barns fellesskap .....</i>	<i>30</i>
5.2	OPPSUMMERING	31
	LITTERATURLISTE	34
	VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE	40
	VEDLEGG 2: SAMTYKKESKJEMA.....	43
	VEDLEGG 3: FØLGESKRIV	45
	BILDELISTE	46
	FIGURLISTE.....	46

---

1. Innledning

1.1 Valg av tema

Denne oppgaven handler om barns medvirkning knyttet til det fysiske innemiljøet i barnehagen. Det er ikke uten grunn at jeg har valgt å skrive om nettopp disse områdene. Gjennom erfaring i ulike barnehager har jeg opplevd vesentlige forskjeller på hvordan medvirkningsbegrepet forstås. Jeg har også en oppfatning av at rommets påvirkning på barn er lite diskutert blant barnehagepersonalet.

Etter å ha hatt fordypning om de yngste barna hvor medvirkning og miljø har vært sentralt, så ble jeg enda mer sikker på at jeg ønsket å skrive en oppgave som fokuserer på disse to fagfeltene. Jeg valgte å skrive en bachelor som omhandler hele aldersgruppen som befinner seg i norske barnehager, altså 0-6 år, fordi fagfeltet er aktuelt for alle barn. På den måten vil oppgaven få en overføringsverdi til hele barnehagen, noe som er min hovedintensjon.

1.2 Førforståelse og faglig ståsted

Siden jeg startet å arbeide som barne- og ungdomsarbeider i 2006 har jeg blitt oppmerksom på at det er stor variasjon i arbeidsmåter blant barnehagepersonalet. Jeg tenker mye av grunnen til det handler om ulike syn på barn, altså vårt grunnleggende barnesyn. Når det gjelder min førforståelse knyttet til barns medvirkning så mener jeg at dette i stor grad handler om å gi barna muligheter til å ta selvstendige valg. Jeg opplever at forståelsen av medvirkningsbegrepet tolkes nokså ulikt. Noen tenker det innebærer å ha fri flyt og la barna gjøre som de vil, mens andre mener at barn har medvirket når de har fått velge mellom to forslåtte alternativer. Gjennom mitt arbeid har jeg mange gode erfaringer med den positive effekten et stimulerende miljø har på barn. Samtidig har jeg en oppfatning av at fokuset på barns fysiske miljø sjelden blir gjenstand for diskusjon og reflekterende tanker blant barnehagepersonalet. Er det slik at miljøet ofte blir tatt for gitt og barna må bare tilpasse seg deretter? Kanskje finnes det flere muligheter i miljøet enn det man tror ...

1.3 Problemstilling

Jeg ønsker å finne svar på hvordan det fysiske innemiljøet kan legge føringer for at barna skal få medvirke i størst mulig grad. Derfor er min problemstilling:

«På hvilke måter kan barnehagens fysiske innemiljø gi rom for barns medvirkning?»

1.4 Begrepsavklaring og avgrensning

I problemstillingen er fysisk innemiljø og barns medvirkning to sentrale begreper som tolkes ulikt og trenger en tydeligere avklaring i henhold til oppgavens avgrensning.

Begrepet fysisk innemiljø er et begrep som defineres forskjellig etter hvilket perspektiv man ser det fra. Ser man barnehagen fra et eierperspektiv så omhandler det fysiske innemiljøet blant annet arealstørrelse, lokalt klima, arkitektur med mer (Orheim, 2000, s. 1). Brosjyren *Helse, miljø og trivsel i barnehagen* viser til forskrift om miljørettet helsevern som blant annet ser på smittevern, sanitære forhold, lysforhold, sikkerhet med mer (KD, 2015, s. 8-9). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (heretter *Rammeplanen*) (Kunnskapsdepartementet [KD], 2011) sitt fokus på det fysiske miljøet retter seg mer mot det pedagogiske. Det innebærer blant annet leker, utforming av rommet, tilgjengelighet av materiell, oversiktighet og organisering av rommet (s. 22).

Det er det sistnevnte perspektivet jeg vil fokusere på. Jeg har valgt å avgrense fokuset til det jeg vil betegne som barnas hovedrom. Med hovedrom så mener jeg det rommet som blir mest benyttet i løpet av barnehagedagen.

Begrepet medvirkning kan knyttes til lignende begreper som blant annet; å bidra, delta, influere og spille en rolle (Gundersen, 2000, s. 197). Jeg tenker likevel det kan være greit med en kort forklaring av begreper som kan forveksles med medvirkning. Bjerke (2004) viser til at begrepet *medbestemmelse* handler om å «... bestemme sammen med andre og ha innvirkning» (s. 14). Dette kan for eksempel skje ved at barna kommer med forslag om hvilke bøker de vil lese, og at dette følges opp av de ansatte. Begrepet *selvbestemmelse* handler om at barna får ta egne valg innenfor de rammene barnehagen setter, for eksempel at de selv kan velge hvor mye pålegg de vil ha på skiva. Begrepet *medvirkning* derimot er en ingen metode, men en holdning som innebærer et grunnleggende barnesyn, altså hvordan

---

man ser og tenker omkring barn. Denne holdningen omfavner også begrepene medbestemmelse og selvbestemmelse (s. 14). Det handler også i stor grad om å være deltagende i et større fellesskap (Bae, 2006, s. 8; Gillund, 2006, s. 18). Denne deltagelsen forutsetter blant annet at barnet blir lyttet til, men det er likevel ikke synonymt med å få viljen sin (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 25-26). Det er viktig å understreke at medvirkning er en rett barna har, men vurderingsansvaret skal fortsatt være pålagt de ansatte (Bae, 2006, s. 13).

Etter å ha lest mye litteratur omkring medvirkning, (Bae, 2012ab; Johannesen & Sandvik, 2008; Bjerke, 2004 m.fl.) så har jeg på bakgrunn av dette valgt ut tre sentrale begreper; *anerkjennelse*, *innflytelse* og *fellesskap*. Disse opplever jeg jevnlig blir benyttet i direkte eller indirekte forstand når det vises til medvirkning. Det er viktig å understreke at begrepene er tett bundet sammen, og må ikke ses som statiske og uavhengig av hverandre. Jeg vil nå vise til en kort avklaring av disse begrepene

Anerkjennelse «innebærer at den andre ser deg som atskilt med rettigheter over egne opplevelser ...» (Schibbye, 1984, gjengitt i Bae, 1996, s. 148). Videre utdyper Berit Bae (1996) at «anerkjennelse kommer til uttrykk gjennom hele måten å være i relasjon til andre, og springer ut av en grunnleggende holdning av likeverdighet og respekt» (s. 148). Disse beskrivelsene er i tråd med denne oppgavens fokus.

Innflytelse kan defineres som å «... få en annen, eller flere andre aktører, til å tenke eller handle på en annen måte enn vedkommende ellers ville ha gjort» (Berg, 2014, avsnitt 1). Det kan også knyttes til begrepet påvirkning (Gundersen, 2000, s. 144). Jeg velger å se disse som svært tett bundet sammen og derfor vil begge begrepene benyttes.

Fellesskap kan forklares med å ha «... en felles interesse» (Greve, 2011, s. 254) og innebærer også å bli inkludert (KD, 2010, s. 8). Jeg velger i oppgaven å se på fellesskap som det å være en del av en større helhet.

1.5 Formålet med oppgaven

Intensjonen med oppgaven er å utvide både egen og andres kunnskap om temaet. I tillegg så er det viktig for meg at oppgaven skal være overførbar til andre barnehager. Denne oppgavens fokus er rettet mot vårt grunnleggende barnesyn.

1.6 Oppbygging av oppgaven

Jeg har nå vist til rammene rundt oppgaven og bakgrunnen for disse. Neste kapittel tar for seg teoretiske perspektiver omkring barns medvirkning og da spesifikt anerkjennelse, innflytelse og fellesskap. I samme kapittel belyses også teori knyttet til barnehagens fysiske innemiljø. Kapittel tre er et rent metodekapittel, mens kapittel fire viser til resultater jeg har hentet inn i forskningsfeltet. Deretter vil jeg i kapittel fem drøfte resultatene i lys av teoretiske perspektiver før jeg til slutt gjør en kort oppsummering.

2. Teoretiske perspektiver

Med tanke på oppgavens fokus, så har jeg valgt å benytte variert litteratur for å oppnå flere perspektiver omkring forskningsfeltet. Departementet har i barnehageloven (2005, §2) fastsatt at alle norske barnehager er pålagt å følge rammeplanen. Strukturen av dette kapittelet begynner med barns medvirkning og da hovedsakelig utdyping av underbegrepene. Deretter vil jeg vise til barnehagens fysiske innemiljø i et medvirkningsperspektiv.

2.1 Barns medvirkning

Barns rett til medvirkning er nedfelt i barnehageloven (2005, §1 og §3) og er også fremtredende i *Rammeplanen* (KD, 2011). Det understrekes at «barna skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger». Videre står det «barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet ...» (KD, 2011, s. 17). Barns rett til å gi uttrykk for sine meninger er også fremhevet i artikkel 12-14 i FNs barnekonvensjon (Barne- og familiedepartementet, 1989). Sagt med ord fra Berit Bae (2012a): «Barns rett til medvirkning har kommet for å bli. Det er ikke en teoretisk bølge eller et pedagogisk motefenomen» (s. 13).

2.1.1 Anerkjennelse

I *Rammeplanen* (KD, 2011) står det under kapittelet om medvirkning at «barns følelsesmessige uttrykk skal bli tatt på alvor. Barn må støttes til å undre seg og stille spørsmål. De må oppmuntres aktivt til å gi uttrykk for sine tanker og meninger og møte anerkjennelse for sine uttrykk» (s. 18). Det krever at personalet er lyttende (KD, 2011, s. 18) og er bevisst på hvordan de møter barna. Jansen (2014) viser til at en lyttende voksen blir mer fleksibel og lettere kan følge barns uttrykk slik at de får medvirke mest mulig. Utrykkene er ikke kun de verbale, men synes også gjennom kroppsspråk, blikk og engasjement (s. 46-49). Å møte barn med en anerkjennende holdning kan ifølge Bae (2016) ses som parallelt til det å møte barn som subjekt. Hun utdyper at det krever å gi barnet rett til sin egen opplevelse av verden og at deres tanker, meninger og refleksjoner er deres egen. Med andre ord handler det om å ha et barnesyn som preges av å møte barn som fullverdige medmennesker (Bae, 2016). Et barnesyn innebærer også at man stiller seg selv spørsmål som blant annet «Hvilket syn på barn er utgangspunktet for vår virksomhet?» og «Med hvilket perspektiv ser jeg et

barn?» (Jonstøij & Tolgraven, 2003, s. 28). Det krever blant annet å se barna som det de er nå, men samtidig ha et fremtidsrettet blikk ved å se barna som hva de kan bli (Wolf, 2014, s. 86). Det er viktig å være seg bevisst på det barnesynet vi har, da det har stor betydning for hvordan vi behandler barn (Jonstøij & Tolgraven, 2003, s. 28). Schultz Jørgensen understreker at det å møte barn som subjekt er en rett som barna har. Han knytter dette tydelig til hvordan voksenrollen opptrer i samspill med barn (referert i Bae, 2016). Dette er noe som også understrekes av Drugli (2011) som påpeker at «en anerkjennende voksen vil utvise en genuin respekt for barnet og barnets opplevelser» (s. 204). Det handler i stor grad om at de voksne må ta barneperspektivet og tørre å slipp på kontrollen (Drugli, 2011, s. 204). Som Schjelderup (2004) sier så må vi gi «... avkall på vår makt til å sette foten ned og bestemme at «sånn gjør vi»» (s. 5).

2.1.2 Innflytelse

I *Rammeplanen* (KD, 2011) benyttes begrepet innflytelse i kapittelet om barns medvirkning. Det står at «barn har rett til å uttrykke seg og få innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen» (s. 17). Som nevnt i begrepsavklaringen så kan innflytelse blant annet ses som synonymt med å påvirke og ha innvirkning på noe/noen. Det nevnes videre i medvirkningskapittelet at gjennom barnehagens organisering kan barna bli motiverte til å påvirke sin egen hverdag (KD, 2011, s. 18). Det å ha innflytelse kan ifølge Moen og Granrusten (2011) deles opp på ulike måter: Barna kan ha både individuelle og kollektive innflytelser i barnehagen innen formelle og uformelle situasjoner. Et eksempel på individuell innflytelse i en uformell situasjon kan være å velge leker, mat eller lignende. Mens en individuell innflytelse i en formell situasjon kan være barnesamtaler med enkeltbarn hvor barnets ønsker kommer frem. Dersom man har kollektiv innflytelse i en uformell situasjon så kan det være at barn kommer med innspill som fører til at de voksne endrer planene sine. Kollektiv innflytelse i en formell situasjon kan være at barna deltar på rundgang i samlingsstund (s. 271). Det at barna skal oppleve å ha innflytelse henger tett sammen med å være en del av et demokrati (Kjørholt, 2010, s. 153), noe jeg nå vil komme nærmere innpå.

2.1.3 Fellesskap

Rammeplanen (KD, 2011) viser til at «barn må både få oppleve tilknytning og fellesskap og kjenne at de kan utøve sin selvbestemmelse og uttrykke egne intensjoner. Barn må støttes til

å leve seg inn i andres situasjon og til å ta hensyn til andre» (s. 18). Det å hevde seg, men også yte respekt for hverandre i fellesskapet knyttes tett til det å være en del av et demokratisk fellesskap (Bjerke, 2004, s. 18). Ved at barnehagen er en demokratisk arena, så kan dette bidra til at barnehagebarna får større forståelse og kunnskap som de senere kan benytte som samfunnsborgere (Kristiansen, 2011, s. 193). Det er viktig å få understreket at barnehagens fellesskap ikke kun omhandler relasjoner mellom barna, men også mellom ansatte og barn (Seland, 2011a, s. 164). Sagt med andre ord så er vi «som deltakere i et fellesskap ... avhengige av hverandre og alle må være bidragsytere for at fellesskapet skal fungere» (Eide & Winger, 2006, s. 35). Det krever blant annet at menneskene kan være lyttende og vise respekt for hverandres ulike meninger (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 27; Seland, 2011a, s. 173).

2.2 Barnehagens fysiske innemiljø

I *Rammeplanen* (KD, 2011), kapittel 1.8, står det om barnehagens fysiske miljø. Det viser til at det er viktig at barnehagen har nok og variert materiell og at disse er tilgjengelig i et oversiktlig miljø. Det er av betydning at miljøet gir alle barn muligheten til å benytte seg av det. Miljøet skal være tilrettelagt på en slik måte at det kan foregå ulike aktiviteter i samme rom til samme tid (s. 22). Materiellet som finnes skal oppfordre barna til å eksperimentere med det (Jonstoj & Tolgraven, 2003, s. 71). Likevel viser det seg at mange av dagens barnehager fortsatt har lite fokus på betydningen av det fysiske miljøet (Thorbergson, 2007, s. 9). Tidligere var det naturlig at barnehagen skulle være en forlengelse av hjemmet, hvor fokuset i stor grad var å gjøre det hjemmekoselig (Kjørholt, 2010, s. 161). Dette kan kanskje være én av grunnene til at barnehagens rom ofte har vært preget av personlig smak fremfor tanken om pedagogisk virksomhet (Thorbergson, 2007, s. 9). En annen årsak som også kan ligge til grunn er ifølge Thorbergson (2007) at barnehageyrket er dominert av kvinner, noe som kan komme til uttrykk gjennom valg av innredning i barnehagen. Eksempler på dette er fokus på gardiner, duker og lignende for å skape det trivelig (Thorbergson, 2007, s. 18). Nordin-Hultman (2004) har forsket på svenske barnehagers miljø og hvilke konsekvenser dette kan gi for barna. Det blir understreket at hennes forskning kan overføres til norske barnehager med tanke på at begge land har hatt barnehager hvor hjemmet har vært idealet (s. 9). Diskursen, altså forestillingen om at barnehagen skal ligne hjemmet står i sterk motsetning til dagens krav om et variert tilbud av materiell og rom for barns innspill (s. 115). Derfor må barnehagens personale endre synet på barnehagen som koselig, praktisk og

lettstelt til et syn preget av pedagogisk bevissthet hvor rom kan bli en iscenesettelse for barna (s. 9). Det er med andre ord viktig at det i større grad forskes og utvikles ny kunnskap omkring barnehagens fysiske miljø og dets betydning (Krogstad, Hansen, Høyland & Moser, 2012).

Jeg vil nå komme nærmere innpå noen områder i det fysiske miljøet som har betydning for den pedagogiske virksomheten. Områdene jeg har valgt er tett relatert til hverandre, så derfor har jeg skrevet det som en sammenhengende tekst.

- Materialer
- Møbler
- Organisering
- Tilgjengelighet

Wolf (2014) skriver i sin bok at det er klare sammenhenger mellom menneskene, omgivelsene og organiseringen av barnehagen. Dette innebærer å ha et relasjonelt perspektiv på barnehagens miljø (s. 62). Ifølge Høyland og Hansen (2012) så har barnehagens bygg og det fysiske miljøet stor påvirkning på den pedagogiske virksomheten (s. 23). Derfor er det viktig å være seg bevisst på at «organiseringen av barn og voksne, tiden og de fysiske omgivelsene, rommene og materiellet skaper muligheter og begrensninger ...» (Wolf, 2014, s. 62). Selv om barnehagens faste arkitektur og utforming setter noen begrensninger så er det slik at «handlingsrom skapes imidlertid ikke ensidig av fysiske strukturer, men også av hvordan bygget oppfattes og forvaltes» (Evenstad & Becher, 2015, s. 6). En mulig begrensende faktor kan være at barna trenger personalet for å benytte seg av rom eller materiell på grunn av at aktiviteter må være planlagte (Nordin-Hultman, 2004, s. 103). Seland (2011b) skriver at dersom materiell holdes utilgjengelig for barn, så signaliserer det en holdning om at barn har behov for å bli regulert og styrt av de ansatte. Har man derimot materiell tilgjengelig for barna så signaliserer man en holdning om at barn er kompetente individer som kan la seg få støtte av materiellet og rommet (s. 27). Det er derfor av betydning at man er seg bevisst på hvordan rommene utformes, fordi rommet i seg selv kommuniserer og sender ut signaler (Jonstøij & Tolgraven, 2003, s. 71). Blant annet så uttrykkes det gjennom rommet hvilken atferd som er ønskelig (Pramling, 1995, s. 75). Barnehagens rom bør tilrettelegges slik at barna får stimulert alle sanser, noe som igjen kan føre til nye opplevelser. Derfor er det viktig å tenke gjennom hva man tilbyr barna og hvordan det presenteres (Jonstøij & Tolgraven, 2003, s. 71). Personalet bør ha en reflektert

tanke omkring hvilken intensjon de vil ha med rommet og hva det skal føre til for barna (Moser, Melvold, Jørgensen & Hagheim, 2008, s. 64). Det har ifølge Seland (2011b) blitt flere og flere barnehager som velger bort den tradisjonelle organiseringen i rommene. Blant annet blir dukkekroker, klosserom og lignende erstattet med atelier eller verkstedrom for å åpne opp for barnas muligheter å eksperimentere og utforske ulike materialer (s. 11). En stor fordel er her at barna ikke trenger å rydde opp på grunn av rutiner. I tillegg kan også rommets kreativitetsmuligheter inspirere andre barn til å fortsette på hverandres påbegynte aktiviteter (Linder, 2016, s. 25). Ifølge Seland (2011b) så sier en slik omorganisering av rommene en god del om personalets verdisyn (s. 27). Rommene bør være organisert på en slik måte at det åpner opp for fleksible løsninger i forhold barnas ønsker og engasjement. Det kan for eksempel være barn som ønsker å være i fred, konsentrere seg eller som vil ommøblere rommet ut fra egne interesser. Ved at rommet tilbyr variasjon for barna så åpner dette for et større fellesskap (Becher & Evenstad, 2012, s. 103-110).

Becher og Evenstad (2012) påpeker viktigheten av at møbler er lave slik at materiell blir synlig for barna. Dette har stor betydning for barnas muligheter for å delta (s. 106). Noen undersøkelser viser at barnehagebarn har mye materiell, men at det både er ensidig og lite utfordrende (Nordin-Hultman, 2004, s. 74). Det er også tendenser til at materiell, som bøker og formingsutstyr, er plassert utilgjengelig, men synlig for barna (Bratterud, Sandseter & Seland, 2012, s. 49). Åberg og Taguchi (2006) viser også til erfaringer hvor, det de betegner som «skapende materiell», var gjemt unna barna. Årsaken til det var at slike aktiviteter kun skulle foregå på gitte tidspunkter de ansatte hadde bestemt. Dette erfarte de ofte som en slitsom situasjon, fordi alt måtte tas frem gang på gang. De viser til negative erfaringer på barnas vegne som blant annet kun fikk male en dag i uken og derav liten innflytelse (s. 29).

Det er viktig å huske på at materiell ikke trenger å være kjøpt, men kan gjerne være naturmateriell eller gjenbruksmateriell (Buer, 1986, s. 24). Åberg og Taguchi (2006) viser til viktigheten av at barna selv får være med i prosessen når barnehagens materiell skal organiseres. Gjennom en slik prosess bygges eierskapet til materiellet og organiseringen av det (s. 32-33). Odegard og Rossholt (2008) viser til viktigheten av at det fysiske miljøet ikke forblir statisk, men er i endring med utgangspunkt i barnas interesser. Miljøet skal kunne gjenspeile både barna og hele barnegruppen i forhold til hva de er opptatt av her og nå. Ved å ha et subjektsyn på barn så kan man gjennom miljøet bidra til å dempe det asymmetriske forholdet som ofte skapes mellom barn og ansatte (s. 142-143). Det at miljøet skal være i

endring handler om at man hele tiden skal være i en prosess hvor inspirasjon og refleksjon åpner for nye muligheter (Jonstøij & Tolgraven, 2003, s. 71). Ved plassering av materiell så kan man velge å synliggjøre noe mer enn annet. Dette kan gjøres ved å ha et større omfang av materiell innenfor samme kategori som klosser og annet konstruksjonsmateriale (Jonstøij, & Tolgraven, 2003, s. 71), som kan skape en møteplass for barn (Mylesand, 2008, s. 16). Nordin-Hultman (2004) viser til undersøkelser gjort i engelske barnehager hvor «kult» og «signalsterkt» materiell er plassert lett tilgjengelig og synlig for barna. Hun trekker frem eksempler på materiell som baljer med sand eller vann, staffelier, maling og lignende. Den type materiell sender signaler som «se meg, bruk meg» til barna (s. 79). Slike utsagn kan ses i sammenheng med Gibsons (1904-1979) begrep *affordance*, som kan oversettes med en innbydelse eller invitasjon. Han påpeker at det finnes en relasjon mellom barnet og miljøet og at det er denne som er selve invitasjonen (Gibson, 1979, s. 127). Nordin-Hultman (2004) viser til ideen om å legge ut såkalte «spor». For eksempel så kan man legge ut noen togskiner på gulvet eller lage noen mønstre i baljen med sand. Intensjonen er da å indirekte invitere barna til å videreføre leken eller aktivitetene (s. 79).

I forhold til møblering så synliggjør Mylesand (2008) fordeler ved å bytte ut de høye bordene med lave bord som passer barnas høyde. Høye bord dominerer i rommet og går på bekostning av barnas fellesskap. Ved å ha lave bord så kan det bidra til at barna i større grad skaper relasjoner og samarbeider (s. 24-25). Bratterud, Sandseter og Seland (2012) observerte noe lignende da de så på sammenhengen mellom de yngste barnas medvirkning og det fysiske miljøet. I deres rapport kommer det blant annet frem til at tripp trapp stoler både tar stor plass og hindrer barnas direkte medvirkning. Argumentet for å benytte den type stoler er ofte på grunn av sikkerhet og ergonomi for de ansatte. Her blir det ekstra viktig at personalet fanger opp barnas uttrykk slik at de får innflytelsesmuligheter (s. 49-50). Thorbergesen (2007) stiller seg undrende til om barna får oppleve innflytelse dersom de er låst til stolen. Dersom de ansatte må hjelpe barna mye når de sitter i stolen, så blir det fort en voksenstyrt aktivitet. Hun stiller da spørsmålstegn om personalet verdsetter barnas uttrykksmåter. Som hun selv uttrykker: «Lave bord gir signaler om at arbeidsplassen er tilpasset barnets måte å gjøre ting på» (s. 28). Når det gjelder andre sider ved møblering så trekker Bae (2012b) frem noen observasjoner hun har gjort blant de yngste barna. Hun så at barna benyttet seg av tomme rom i bokhyller på varierte måter, som for eksempel tunell, bur, seng og lignende. På den måten transformerte barna tomrommene ved at det fikk ulike

---

funksjoner ut ifra hva de ville uttrykke. Hun påpeker at dette også handler om medvirkning hvor barna får være aktive deltagere (s. 43).

3. Metode

Dette kapittelet omhandler mine valg av metoder og informanter. Deretter presenterer jeg kort gjennomføringen av metodene før jeg avslutningsvis viser til metodekritikk, feilkilder og etiske retningslinjer som har ligget til grunn for innsamlingen av det empiriske materialet.

3.1 Valg av metoder

En metode sier noe om hvilken vei man velger å gå for å nå et mål, som for eksempel ny kunnskap og innsikt (Aubert, 1985, s. 196). Metoden er et verktøy man benytter når noe skal undersøkes (Dalland, 2015, s. 112). Med min problemstilling så søker jeg etter gode eksempler som kan gi et dypere perspektiv på temaet, fremfor å fokusere på i hvilken grad eller omfang det arbeides med miljøets betydning for medvirkning. Derfor valgte jeg å benytte metodene intervju og observasjon for å få et mer helhetlig bilde av fokusområdet. Med andre ord vil det være et holistisk perspektiv som ligger til grunn for innsamlingen av data (Løkken & Søbstad, 2013, s. 35). Metodene kan også bidra til at jeg får flere perspektiver å drøfte ut ifra. Både intervju og observasjon er kvalitative metoder som «...tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle» (Dalland, 2015, s. 112). Disse metodene benyttes ved å se på mennesker i naturlige omgivelser (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67). Det er viktig å understreke at intervju er min hovedmetode. Intervju som metode «... skal ikke kun fortelle oss om den enkelte, det skal helst kunne si noe utover den intervjuede personen» (Dalland, 2015, s. 151). Med andre ord så er hensikten her å gå fra det konkrete til det generelle innenfor de rammene problemstillingen har. Om observasjon så viser Dalland (2015) til Halvorsen og skriver at metoden «gir oss muligheter til å se med egne øyne hvordan mennesker handler og samhandler, og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø» (s. 186). Hensikten med mine observasjoner var ikke å se på enkeltmennesker, men hvordan det fysiske innemiljøet gir rom for barns medvirkning. Når jeg da skulle samle inn det empiriske materialet var det viktig for meg å være bevisst på min forforståelse som ligger i bunn for mine oppfatninger. Som filosofen Gadamer (1900-2002) en gang sa: «Å møte et fenomen uten å være påvirket av egne forutsetninger og fordommer vil være umulig, da en kan sies å ha tanker om alle fenomener en møter, enten man er det bevisst eller ikke» (referert i Bergsland & Jæger, 2014, s. 68). Det kan være lett å tro at man er objektiv og på den måten kan forske med «et rent blikk». Løkken og Søbstad (2013) referer i sin bok til Hedegaard som sier at «Vi er selv

en del av den virkeligheten vi vil studere. Da kan en rett og slett ikke klare å forholde seg objektivt, upartisk og uengasjert til menneskelige eller menneskeskapte fenomener» (s. 29).

3.2 Valg av informanter

Med tanke på oppgavens fokus så var det naturlig for meg å velge informanter som jeg mener kan bidra med kunnskap og kompetanse omkring mitt valgte forskningsfelt. Den ene barnehagen (A) følger kommunale styringsdokumenter hvor det fysiske miljøet og barns medvirkning vektlegges som en svært viktig del av barnehagens pedagogikk. Den andre barnehagen (B) opplever jeg å ha en god del bevissthet omkring temaet, men har noe mindre erfaring enn barnehage A. Dette tenker jeg kan være et interessant utgangspunkt, fordi jeg har en tro på at dette kan få frem ulike perspektiver omkring forskningsfeltet. Med andre ord benytter jeg et strategisk informantvalg (Dalland, 2015, s. 163). Ut ifra min førforståelse og kjennskap til barnehagen så mener jeg at det bevisste valget kommer oppgavens innhold til gode. Det er ikke nødvendigvis et behov å ha flest mulig informanter, men at man får «... tilstrekkelig materiale for å drøfte og belyse problemstillingen ...» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71).

Informant A er 47 år og utdannet barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk. Hun har 24 års erfaring fra barnehage, og de siste 17 årene har hun jobbet som styrer i barnehagen jeg benytter som forskningsfelt. Informant B er 58 år og utdannet førskolelærer og har videreutdanning i skole og barnehageledelse. Hun har mer enn 30 års erfaring, både som avdelingsleder, styrer og nå som daglig leder.

3.3 Gjennomføring av intervju

I startfasen av intervjuet gjorde jeg det Kvale og Brinkmann (2009) betegner som brifing (s. 141), hvor jeg fortalte om hensikten med intervjuet og spurte om informanten hadde noen spørsmål før vi startet selve intervjuet. Det var viktig for meg å informere om at deres kunnskap kan være en stor bidragsyter til meg som fremtidig barnehagelærer og andre som har interesse for temaet. Dette er viktig for å vise en tydelig tillitserklæring ovenfor informantene (Dalland, 2015, s. 97). De var også i forkant informert om at jeg kom til å benytte en intervjuguide (vedlegg 1) i forskningen. Denne inneholdt kun en grovskissert plan for hvilke temaer jeg ønsket å belyse med utgangspunkt i problemstillingen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 108). Informantene fikk også informasjon om at jeg kom til å benytte PC

til å skrive ned mest mulig av det som ble sagt for å frem mest mulig nyanser og ord. Intervjuet fant sted på pauserommet med tanke på at dette kunne skape en mer uformell stemning enn for eksempel på kontoret. Dette kan ha bidratt til at informantene opplevde situasjonen som mer trygg og delte mer av sine tanker (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72). I tillegg kan man som Dalland (2015) skriver «... være mindre formell når du kontakter noen innenfor ditt eget fagfelt, enn når feltet er mer ukjent» (s. 165). Begge intervjuene bar preg av informantenes engasjement og de kom flere ganger innpå spørsmål som jeg senere ønsket å stille. Da var det viktig for meg å følge Dalland (2015) sitt råd om å ikke avbryte informantene (s. 168). Derfor utartet intervjuet seg nærmest som en samtale og ble da preget av det som innen kvalitativ metode betegnes som semistrukturert (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). I etterkant av intervjuet foretok vi en debriefing (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 142) hvor vi snakket om hvordan intervjuet hadde vært og om informantene ønsket å tilføre eller fjerne noe av det jeg hadde skrevet ned. Det er viktig at informantene føler at de kan stå inne for det som har blitt skrevet ned gjennom intervjuprosessen (Dalland, 2015, s. 174). I etterkant bearbeidet jeg det empiriske materialet ved å plassere relevante sitater og utdrag av innhold innenfor de områder jeg mener var mest relevant.

3.4 Gjennomføring av observasjon

Observasjonene ble utført i de samme barnehagene hvor intervjuet fant sted. Jeg fulgte rådene til Dalland (2015) som viser til viktigheten av å gjøre seg kjent med feltet ved at jeg var på ulike avdelinger i forkant av utførelsen av observasjonene. Dette kan bidra til at jeg ikke ses på som like fremmed da jeg skal gjøre mine observasjoner (s. 192).

Observasjonsformen jeg benyttet var løpende protokoll som kjennetegnes ved at jeg kontinuerlig skrev ned det jeg så i en gitt situasjon (Løkken & Søbstad, 2013, s. 52). Med tanke på at man som observatør skal unngå å påvirke situasjonen (Dalland, 2015, s. 186) så holdt jeg meg bevisst i bakgrunnen, med hensikt for å få et mest mulig naturlig inntrykk. Jeg valgte å fokusere på én avdeling om gangen for å skape minst mulig forstyrrelser.

Observasjonene ble utført i ulike rom, men innenfor den avgrensningen jeg hadde satt i det fysiske miljøet. Alt jeg observerte foregikk i barnehagens naturlige kontekst. Jeg tok også noen fotografier av det fysiske innemiljøet som jeg benytter i resultatkapittelet for å visualisere noe av mine observasjoner.

3.5 Metodekritikk

Ifølge Bergsland og Jæger (2014) så er det ingen metoder som er feilfrie, «... og det er viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og innsamlingsstrategier» (s. 80). Det er derfor av betydning at man forsøker å være seg bevisst på reliabiliteten og validiteten av forskningen som er utført. Thagaard (2009) viser til at *reliabilitet* ser på hvor troverdig og pålitelig det empiriske materialet er (s. 198). Her ser man på hvorvidt andre kan gjenta den samme forskningen og få samme resultater (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 250). En mulig svekket reliabilitet ved intervjuet kan være dersom svarene fra informantene blir misforstått, notert unøyaktig eller endret i skriveprosessen (Dalland, 2015, s. 120). For å hindre dette i størst mulig grad så har informantene sett over det som er skrevet fra intervjuet, både av spørsmål og svar, og fått mulighet til å stille spørsmål dersom det skulle være uklarheter. Under observasjonene ble jeg noen få ganger avbrutt ved at barna henvendte seg til meg, noe som ifølge Løkken og Søbstad (2013) kan føre til at observasjonen nærmest blir verdiløs (s. 61). Derfor valgte jeg å gjøre nye observasjoner, fremfor å benytte noe som ikke kan gjengi et fullverdig bilde av observasjonen. Når det gjelder *validiteten* av det empiriske materialet så sier Larsen (2007) at dette handler om hvor godt materialet representerer feltet man skal finne svar på (s. 26). Ved at jeg valgte informanter som har kompetanse på feltet så mener jeg å ha oppnådd god validitet. Likevel må jeg være åpen for at validiteten kunne blitt enda mer styrket ved å velge flere informanter. Som nevnt i kapittel 3.1 så er det umulig å være helt objektiv. Derfor kan mitt personlige barne -og verdisyn ha preget mine tolkninger. Likevel mener jeg en bevissthet omkring mine verdier kan ha hindret en svekket validitet, da dette bidrar til å kunne skille egne verdier fra innsamlet empiri (Dalland, 2015, s. 119). En annen mulig feilkilde kan være at informantene har ulike forståelser av sentrale begreper som ble benyttet i intervjuguiden. For å unngå at dette skulle påvirke svarene, og dermed svekke validiteten gikk jeg i forkant inn på hva jeg legger i begrepene. Ved at det ble benyttet en slik intervjuguide hvor det ble stilt åpne, men relevante spørsmål i henhold til problemstilling så er dette også en styrke for validiteten (Larsen, 2007, s. 39).

3.6 Etiske hensyn

Når man skal gjennomføre forskning så må man alltid ha med seg en etisk bevissthet (Dalland, 2015, s. 95). Med tanke på at jeg ikke fokuserte på enkeltbarn ved observasjonene, så var informantene og jeg enig om å ikke informere foreldrene. Derfor har min forskning ikke berørt sensitive opplysninger om barn. Personalet var i forkant informert om at jeg kom

til å observere. Informantene har også akseptert det som er notert fra intervjuet. Det er av betydning at de ikke opplever å bli satt i dårlig lys (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72). I tråd med personopplysningsloven (2000) så skrev informantene under på samtykkeskjema og følgeskriv (vedlegg 2 og 3). De ble informert om min taushetsplikt og deres navn er anonymiserte.

---

4. Resultater

Når jeg nå skal trekke frem resultater fra mine empiriske data så vil dette omfatte både intervju og observasjon. Dette gjøres for å knytte observasjonene opp imot svarene fra informantene. Observasjonene er i teksten uthevet og i kursiv i for å skille disse fra intervjuresultatene. Jeg benytter den samme strukturen som i teorikapittelet, med den hensikt å skape det oversiktlig. Problemstillingen er som tidligere nevnt: *«På hvilke måter kan barnehagens fysiske innemiljø gi rom for barns medvirkning?»*

4.1 Barns medvirkning

Begge informantene uttrykte viktigheten av å ha fokus på barns medvirkning i alle situasjoner, også i forhold til deres fysiske miljø.

4.1.1 Anerkjennelse

Både informant A og B fortalte at personalet har stort fokus voksenrollen og dens betydning. Informant A påpekte at barns oppfatning av de voksne handler om kroppsspråk, stemmeleie og relasjoner. Hun understrekte at dette er en stor del av barns medvirkning. Barn skal oppleve å bli lyttet til og at «deres ytringer fører til noe». Informanten trakk også frem erfaringer hvor ansatte kan sette regler for barna som kanskje kan være unødvendige. Hun sa «vi må vite hvorfor reglene blir satt. Ofte er det mer vesentlig å lære å se an situasjoner og mennesker som inngår i den». Her trakk hun frem Berit Baes syn på romslige interaksjonsmønstre. Begge informantene sa at personalets barnesyn skal tuftes på en holdning om at barna er kompetente. I tillegg skal barnet bli behandlet som et selvstendig individ på lik linje som voksne. Informant A nevnte også i intervjuet om ansatte som kan bli overrasket over barnets kompetanse, og knyttet dette til hvor stor makt man har i forhold til synet på barnet og de muligheter man gir barna.

4.1.2 Innflytelse

Informant A påpekte at det er av stor betydning å fokusere på hvordan barnehagedagen organiseres. Som hun selv sa: «Det handler i stor grad om hvordan man organiserer, om barna får medvirke eller ikke». Likevel så mener hun at det til tider kan være bedre at personalet tar noen valg for barna. En erfaring som informanten trakk frem er at personalet

kan ha gode intensjoner for at barna får innflytelse, men at dette kan sette barn i vanskelige dilemmaer. For eksempel så kan et barn ha et ønske om å være på en gruppe med en venn, men så velger vennen å gjøre noe annet, som fører til at barnets ønske ikke blir imøtekommet. En annen begrunnelse for at personalet noen ganger kan velge for barna, er for å gi varierte erfaringer. Hun viste til at det kan være lett at barna gjør det de er kjent med. Det betyr at de ikke får erfaringer med det ukjente, og da vet barna heller ikke hva de går glipp av ved å velge det bort. Som hun selv sa: «Det er når barna har flere valg som de kjenner til at medvirkning får en større funksjon». Informant A understrekte at det ikke handler om å tvinge barna, men en oppfordring til å velge noe nytt. Videre viste hun til at det heller ikke er snakk om å gi barna viljen sin til alle tider, men å skape en gjensidighet mellom alle individer i barnehagen. Både informant A og B er opptatt av at barna skal få et eierforhold til barnehagen og derfor er det viktig at barna får være med i prosesser som foregår i barnehagen.

4.1.3 Fellesskap

Informant A understrekte at det er viktig at barna får oppleve å være et individ i barnehagens fellesskap. Hun sa «det handler i stor grad om å finne løsninger sammen gjennom å argumentere og forhandle. Samfunnet trenger barn som kan tenke løsninger og se variasjoner, spesielt med tanke på at samfunnet vårt stadig er i endring». Videre fortalte hun at det er viktig å arbeide med barns relasjoner og hvordan vi fungerer sammen som mennesker. Hun sa at «barna må til tider lære å tone egne ønsker noe ned og gi plass for andres ønsker og behov». Informant B er opptatt av at barna skal tilegne seg kunnskap omkring det å samarbeide som kan styrke deres selvfølelse. Hun uttrykte viktigheten av at «barn bør oppleve å være et selvstendig individ som er rusta til å møte samfunnet».

4.2 Barnehagens fysiske innemiljø

Informant A uttrykte at barnehagen har et tydelig fokus på barnehagens fysiske miljø og dets betydning. Hun sa at «materialet skal gi barna muligheter som igjen gir erfaringer. Derfor er det viktig at rommets muligheter trer tydelig frem».

Bilde 1
Eksempel på
fremtredende
muligheter i rommet
(barnehage A).

Begge informantene påpekte at det er klare sammenhenger mellom miljøet og barns medvirkning. Informant A trakk frem en erfaring og sa at «det kan være at miljøet ikke gir den støtte som vår intensjon var, derfor må personalet gjøre endringer». Videre fortalte hun at de noen ganger har valgt å fjerne materiell som for eksempel står høyt oppe siden disse da ikke er tilgjengelig nok for barna. For informant A er det viktig at det barna skal få bruke er tilgjengelig for dem. Informant B understrekte at materiell skal være synlig, men at noe kan være i bokser eller plassert høyt oppe slik at de yngste barna kan peke på det. Hun utdypet at «det skal i alle fall ikke være gjemt inn i skap». ***I løpet av min observasjonstid i barnehage B opplevde jeg i liten grad at formingsmateriell ble benyttet til tross for at en del av materiell både var tilgjengelig og synlig. Det var heller ingen ansatte som benyttet rommet.*** Informant A fortalte at personalet er bevisst på å tilby flere tilsvarende like leker, for eksempel biler. På den måten oppfordrer det barna til å leke sammen. Hun sa også følgende: «Ved å ha stoler rundt et bord med ett ark og én pensel til hvert barn, så gir det mye mindre rom for samarbeid, fremfor et stort ark på gulvet. Det gjør noe med vi-følelsen til barna».

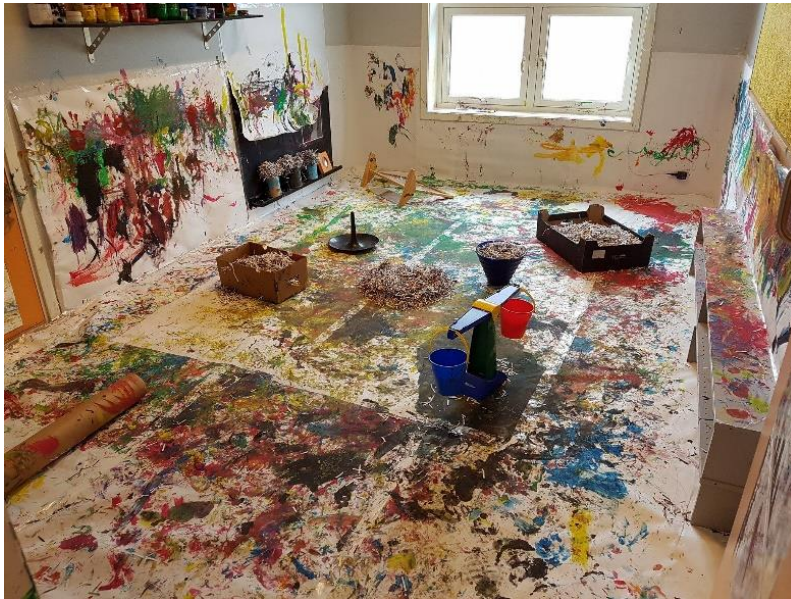
Begge informantene understrekte hvor viktig det er at møblene i barnehagen er tilpasset barna. Informant B sa at de har fokus på å ha møbler i barnas høyde med hensikt for at medvirkningen skal tre tydeligere frem i rommet. Hun sa at «det er i alle fall viktig at de yngste har små møbler, for tripp trapp stolene kan velte når barna sparker ifra bordet, og i tillegg blir det mye løft for personalet. I tillegg appellerer små møbler til medvirkning ved at de kan brukes på ulike måter ut fra barnas interesser».

*Bilde 2
Møbler tilpasset de
yngste barna
(barnehage B)*

Gjennom observasjon så jeg flere barn som benyttet stolene i lek hvor de blant annet stابت, krøp og balanserte på disse. Mens andre barn laget togbane under og gjennom stolene. Jeg opplevde at barna hadde ulike mål med aktivitetene, men at stolene ble en igangsetter for andres lek. Informant B trakk også fram at høye møbler tar for mye plass i rommet som begrenser gulvaktiviteter. Informant A fortalte at de fokuserer mye på å arbeide med åpne materialer. Hun sa at den type materiell gir barna større muligheter og øver opp fantasien ved at «ting kan hele tiden bli til noe annet». Hun fortalte videre hvor viktig det er at alt materiale er organisert slik at det ikke oppleves som rotete. Hun sa at barnehagen har fokus på å gi barna gode estetiske opplevelser gjennom blant annet malerier. Barna skal få muligheten til å bruke hele kroppen i rommet når det maler og få uttrykke seg på den måten de selv ønsker.

Dette kom tydelig frem på en avdeling hvor rommet er tildekt med papir fra gulvet og langt opp på veggen. Her var det tydelige spor fra barn som har fått utfolde og uttrykke seg.

*Bilde 3
Atelier hvor det er
rom for barns uttrykk
(barnehage A)*

Når det gjelder de yngste barna så fortalte informant A at de fokuserer i stor grad å tilby store materialer og objekter, og færre små materialer. Når det gjelder barns alder i forhold til det fysiske miljøet og da spesielt materialer, så mener informant A følgende: «Det er lett å tenke at man alltid skal tilrettelegge i forhold til barnets alder. Men det kan være at et yngre barn har mer erfaring enn et eldre barn med for eksempel leire. Dette er selvsagt av stor betydning for forståelsen av for eksempel bruk av materialer». Informanten fortalte at det er viktig at personalet er tilstede som støtte, men at etter hvert kan materialet eller rommet være nok støtte for barnet og da kan de ansatte fokusere mer på andre sider ved situasjonen. Informant A viste også til at hun har erfaring med at barn kan oppleve materialrike rom overfylt og for mye å forholde seg til. Da trakk hun frem hvor viktig det er å huske på at barn er hverandres støtte, også når det gjelder bruken av det fysiske miljøet. Informant A trakk frem at barnehagen har valgt å fjerne skillevegger med tanke på at det «spiser opp rommets plass». Barnehagen har i stedet valgt å ha lave hyller som avgrensning mellom ulike «soner» i rommet. Hun forteller også de har god erfaring ved å benytte gulvtepper som avgrensning.

5. Drøfting og avslutning

I dette kapittelet vil jeg i lys av problemstillingen drøfte sentrale resultater opp mot teori. Jeg fokuserer i hovedsak på tidligere benyttet teori, men grunnet nye opplysninger fra informantene vil jeg også trekke inn noe ny relevant teori. Jeg velger å synliggjøre de tre valgte medvirkningsbegrepene knyttet til fysisk innemiljø. Disse vil derfor utgjøre tre underkapitler. Resultater og teori rundt det fysiske innemiljøet er plassert innunder det underkapittelet jeg mener er mest relevant og dekkende.

5.1 Barns medvirkning

5.1.1 Det fysiske innemiljøets rom for barns anerkjennelse

Begge informantene fortalte at de har fokus på voksenrollen. Informant A trakk frem Berit Baes (2009) perspektiv på romslige interaksjonsmønstre som kjennetegnes ved at personalet er lyttende, oppmerksomme og mottakelig for barns uttrykk (s. 1-2). Disse faktorene nevnes også i *Rammeplanen* (KD, 2011). Dette mener jeg er i tråd med et barnesyn som innebærer å møte barn som subjekt (Bae, 2016). Informanten viste også til at det er klare sammenhenger mellom den voksnes kroppsspråk og barns opplevelse av denne atferden. Jeg vil nå vise til noen konkrete eksempler på hvordan det fysiske miljøet kan gi barn en opplevelse av anerkjennelse.

I teorikapittelet har jeg blant annet vist til en rapport av Bratterud, Sandseter og Seland (2012) som tar opp en erfaring omkring at barn som sitter i tripp trapp stoler blir hindret i direkte medvirkning. Her påpeker de at det er viktig at personalet er årvåkne med hensyn til barns uttrykk. På lik linje med Thorbergesen (2007) så stiller jeg meg kritisk til om barna egentlig får medvirke i særlig stor grad når man er fysisk bundet til en stol. Jeg tenker at uttrykkene kan komme tydeligere til syne dersom barna selv får bruke hele kroppen fremfor kun deler av den. Ved at barna sitter i tripp trapp stoler med bøyler så mener jeg at dette synliggjør det Seland (2011b) betegner som begrensende holdningstendenser, nemlig at barna trenger å bli styrt og regulert av voksne. Sett fra en annen side så kan jeg forstå at barnehager som kun har høye stoler velger å ha bøyler av sikkerhetsmessige årsaker, som også Bratterud, Sandseter og Seland (2012) trekker frem i sin rapport. Likevel så mener jeg at barnehager som har slike stoler bør vurdere om dette er noe de ønsker å fortsette med. Som nevnt i teorikapittelet så kommuniserer organiseringen i rommet ut signaler (Jonstøij &

Tolgraven, 2003). Ved å ha møbler som passer barna så mener jeg det signalerer et barnesyn som preges av å se barn som selvstendige individer. Et slikt barnesyn trakk også informantene frem som betydningsfulle, og det var nok dette de hadde i tankene da de valgte å ha stoler og bord i barnas høyde. Dette har også klare paralleller til det Drugli (2011) mener om å vise en genuin respekt for barn. Informant A understrekte at barna for eksempel får male ved å bruke hele kroppen, dette mener jeg er klare trekk ved en anerkjennende holdning. Ser man denne situasjonen fra et annet ståsted så kan det kanskje oppfattes som svært kaotisk, da man som barnehageansatt kan oppleve å miste kontrollen over situasjonen. Likevel så mener jeg at barns rett til å uttrykke seg skal veie tyngre enn personalets behov for regulering av barn. Som Drugli (2011) sier så handler det om å ta barneperspektivet. Informanten var også opptatt av at personalet skal yte støtte når barna for eksempel holder på med materialer. Videre fortalte hun at støtten etter hvert kan fjernes fordi materiellet i seg selv er nok støtte. Jeg oppfatter dette som at hun er seg bevisst på teorien omkring scaffolding, også kalt «stillasbygging» (Askland & Sataøen, 2013). Denne teorien tar utgangspunkt i at barnet får støtte fra en voksen eller et barn som har erfaring på det området barnet trenger støtte i. På sikt blir det mindre behov for støtte og barnet kan selv mestre (s. 208). Kanskje var det nettopp det barna hadde trengt da jeg i barnehage B observerte at formingsmateriellet ikke ble benyttet. Informant B uttrykte at materiell skal være synlig, men ikke nødvendigvis at alt er i barnas rekkehøyde. Her kommer man tilbake til det jeg nevnte tidligere om hvor viktig det er å oppfatte og være våkne for barnas uttrykk. Informant A trakk også frem perspektiver omkring personalets makt i forhold til barn, noe som kan knyttes til det Bae (1996) omtaler som de voksnes definisjonsmakt. Denne makten må man være klar over da personalet har en sterkere posisjon enn barn (s. 147). Odegard og Rossholt (2008) uttrykker at dersom man har et subjektsyn på barn så kan det bidra til et mindre asymmetrisk forhold mellom personalet og barna.

5.1.2 Det fysiske innemiljøets rom for barns innflytelse

Med tanke på at barn har rett til innflytelse ved alle sider i barnehagelivet (KD, 2011), så mener jeg det forutsetter at miljøet legger føringer for at denne retten kan komme til uttrykk. Det kan tyde på at informant A er bevisst på dette med tanke på at hun viste til hvordan organisering av dagen påvirker barns medvirkningsmuligheter. Dette er noe som samsvarer med både *Rammeplanen* (KD, 2011) og Wolf (2014) som viser til at det er klare relasjoner mellom mennesker, omgivelser og organisering. Begge informantene understrekte at det er

svært relevant at barna får delta i ulike prosesser, slik at de bygger opp et eierforhold til det som skjer i barnehagen, noe som også Åberg og Taguchi (2006) presiserer. Informant A fortalte at personalet noen ganger tar avgjørelser for barna, blant annet med den hensikt å åpne de opp for et større mulighetsaspekt i miljøet. Her kan man stille seg spørsmålet om deres rett til innflytelse blir hindret, eller om intensjonen til personalet står sterkere. Jeg mener også at informant A sitt fokus på gjensidighet, som jeg oppfatter handler om å gi og ta, er relevant her.

Når det gjelder organiseringen av materialet så fortalte informant A at de tidvis har valgt å fjerne materiell som ikke gir barna direkte innflytelse. Slik jeg oppfatter hennes argumentasjon så er det ønskelig at barna ikke skal være avhengig av personalet, noe som Nordin-Hultman (2004) mener ville vært en begrensende faktor. Informant B understreker viktigheten av at materiell ikke gjemmes bort i skap, et utsagn som kan tyde på at hun har denne erfaringen fra tidligere. En slik erfaring viser også Åberg og Taguchi (2006) til som sier at de opplevde at «skapende materiell» var gjemt unna barn, fordi personalet hadde en tidsplan på når det skulle benyttes. Jeg tenker at dersom man skal gjemme materialet unna barn, så skal det kun være av sikkerhetsmessige årsaker. Min mening er at barn bør ha samme tilgang til «skapende materiell» som de har til for eksempel biler, klosser og andre leker. Informant A fortalte om viktigheten av at man organiserer materialet slik at det ikke oppfattes som rot. I tillegg trakk hun frem erfaringer hvor barn kan oppleve materialrike rom som overfylte. Dette viser til viktigheten av at man skaper, som *Rammeplanen* (KD, 2011) sier, et oversiktlig miljø. Dersom man har et godt system på hvor materiell skal være så tenker jeg at det kan bidra til en felles forståelse blant både personalet og barna. Jeg har en oppfatning av at barn får større lyst til å benytte materiell når det ser hvilke materialer som finnes og derav mulighetsaspektet. Synliggjøring av muligheter kan knyttes opp imot det informant A fortalte om fokus på åpne materialer. Hun uttrykte at «ting kan hele tiden bli til noe annet», noe som signaler et fokus på å la barn bruke materialer på langt flere måter enn det man først tenker er mulig. Dette har klare paralleller til Seland (2011b) som viser til at det har blitt et større fokus på å la barn eksperimentere og utforske materialer.

5.1.3 Det fysiske innemiljøets rom for barns fellesskap

Når det gjelder barns fellesskapsfølelse så uttrykte informant A at barn bør oppleve å være et individ i fellesskapet. Dette er noe som *Rammeplanen* (KD, 2011) påpeker ved å trekke frem

begreper som selvbestemmelse og hensyn. Det å yte hensyn i det fysiske miljøet kan for eksempel komme til uttrykk da barna må forholde seg til at det skjer flere ting samtidig i rommet, noe som også vektlegges i *Rammeplanen* (KD, 2011). Informant A fortalte at de skaper «soner» ved å avgrense rommet med lave hyller og tepper. Jeg tenker at dette kan bidra til en større forståelse og respekt for hvor ulike aktiviteter kan foregå. Likevel kan det være at noen barn har lyst til å være på samme område samtidig og derfor trenger de, som informant A fortalte, erfaring med å forhandle og finne løsninger sammen. Her mener jeg det er naturlig å trekke frem Seland (2011a) sitt fokus på relasjonsbygging i fellesskapet. Informant A mener det er viktig å arbeide med både relasjoner og samarbeid. Gjennom å tilrettelegge miljøet med lave bord så vil det ifølge Mylesand (2008) bidra til nettopp dette. Denne oppfatningen ser det ut til at informant B også har når hun understrekte at høye møbler dominerer i rommet og bidrar til å begrense gulvaktiviteter. Gjennom min observasjon så opplevde jeg å se at barnas fellesskap kom til uttrykk ved å benytte lave stoler på ulike måter. De benyttet store deler av gulvet, og hadde det vært høye møbler i rommet så ville mest sannsynlig den aktiviteten ikke vært mulig i samme grad. Det er også paralleller til Bae (2012b) sine observasjoner av barn som benyttet bokhyller på ulike måter. Med andre ord så kan det se ut til at Becher og Evenstad (2012) har rett når de sier at fleksible løsninger i rommet åpner opp barns engasjement. Informant A uttrykte at de velger å ha flere like leker slik at det bidrar til større muligheter for å leke sammen, noe som støttes av Jonstøij og Tolgraven (2003) og Mylesand (2008). Informanten sa også at et stort ark på gulvet styrker «vi-følelsen» og åpner opp for mer samarbeid enn én pensel og ett ark til hvert barn rundt et bord. Her mener jeg å se likhetstrekk til det jeg tidligere har nevnt omkring fleksibilitet og gulvplass. Med andre ord så kan det se ut til at Mylesand (2008) har et viktig poeng når hun påpeker at høye bord går på bekostning av barnas fellesskap. Informantene påpeker at barns erfaringer med fellesskapet blant annet handler om å være klar til å møte samfunnet både nå og i fremtiden. En slik oppfatning ser jeg også hos Kristiansen (2011) som trekker frem paralleller mellom barnehagens demokrati og barn som samfunnsborgere senere i livet.

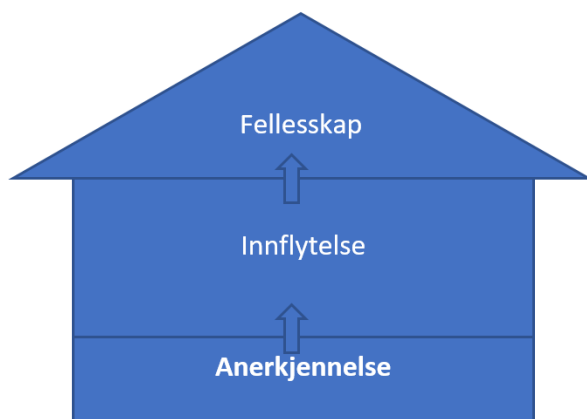
5.2 Oppsummering

I denne oppgaven har jeg hatt som mål å synliggjøre to viktige hovedområder som jeg mener flere barnehager bør vektlegge i mye større grad. Min opplevelse er, som nevnt innledningsvis, at medvirkningsbegrepet tolkes ulikt og at det fysiske innemiljøet tas litt for gitt. Derfor valgte jeg en problemstilling med hensikt å se disse i sammenheng: **«På hvilke**

måter kan barnehagens fysiske innemiljø gi rom for barns medvirkning?».

Det har som tidligere nevnt aldri vært en hensikt å sammenligne resultatene, men å få frem flere perspektiver på fagfeltet. Dette har jeg gjort blant annet gjennom valg av informanter med ulike utgangspunkt og erfaring på fagfeltet. I tillegg mener jeg at jeg gjennom observasjon og bruk av bilder har fått frem flere konkrete eksempler og knyttet dette til resultatene. I drøftingen har jeg satt medvirkning og fysisk innemiljø i en klarere sammenheng, for å vise at det nærmest er umulig å skille disse.

Jeg håper at jeg gjennom denne oppgaven har bidratt til et større fokus på hvordan miljøet kan legge føringer for barns medvirkning. Barns rett til medvirkning er, som oppgaven forsøker å synliggjøre, mye mer enn å bestemme og velge. Det krever at personalet har en holdning og et barnesyn som preges av en inderlig *anerkjennelse*. Det er først da hvor barna virkelig får medvirke gjennom *innflytelse* som igjen er en viktig faktor for barns opplevelse av *felleskap*. Dette ønsker jeg å illustrere med en egenkomponert illustrasjon jeg har valgt å betegne som medvirkningshuset.

Figur 1 Medvirkningshuset

Disse begrepene fortjener å komme til uttrykk ved at barnehagepersonalet setter de ut i livet, også gjennom barnas fysiske innemiljø. Jeg mener dette har stor betydning for i hvilken grad barnehagen oppleves som levende engasjert i barn og deres liv. Kort fortalt kan det sies at *miljøet* er verktøyet, mens *medvirkning* er målet.

Selv om mitt fokus har vært på en begrenset del av barnehagens fysiske innemiljø, så håper jeg det har bidratt til å synliggjøre viktige aspekter av medvirkningsbegrepet. Gjennom arbeidet med denne oppgaven har det kommet frem økt kunnskap omkring

---

problemstillingen, noe som gjør at jeg er blitt motivert til å forske på barnehagens fysiske *utemiljø* i forhold til barns medvirkning. Avslutningsvis vil jeg trekke frem et sitat fra Carlina Rinaldi (referert i Åberg & Taguchi, 2006, s. 34):

«Vi bestemmer rommet, men rommet bestemmer også oss!»

Litteraturliste

Askland, L. & Sataøen, S. O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Aubert, V. (1985). *Det skjulte samfunn*. Hentet fra <http://www.nb.no/nbsok/nb/bde496ca059f46f741ffd0a50dcc2b23?index=2#201>

Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige: En artikkelsamling*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Bae, B. (2006). Perspektiver på barns medvirkning i barnehage. I B. Bae, B. J. Eide, N. Winger & A. E. Kristoffersen, *Temahefte om barns medvirkning* (s. 6-27). [Oslo]: Kunnskapsdepartementet.

Bae, B. (2009). Samspill mellom barn og voksne ved måltidet: Muligheter for medlæring? *Nordisk barnehageforskning* 2(1), 1-13. Hentet fra <file:///C:/Users/bruker/Downloads/246-461-1-PB.pdf>

Bae, B. (2012a). Barnehagebarns medvirkning: Overordnede perspektiver og internasjonal forskning. I B. Bae (Red.), *Medvirkning i barnehagen: Potensialer i det uforutsette* (s. 13-31). Bergen: Fagbokforlaget.

Bae, B. (2012b). Kraften i lekende samspill: Potensial for medvirkning og ytringsfrihet. I B. Bae (Red.), *Medvirkning i barnehagen: Potensialer i det uforutsette* (s. 33- 53). Bergen: Fagbokforlaget.

Bae, B. (2016). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Barne- og familiedepartementet. (1989). *FN's konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barnehageloven, LOV-2005-06-17-64. (2016). Hentet fra <https://lovdata.no/>

-
- Becher, A. A. & Evenstad, R. (2012). Muligheter og utfordringer mellom materialitet og pedagogisk virksomhet. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser (Red.), *Rom for barnehage: Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø* (s. 93-113). Bergen: Fagbokforlaget.
- Berg, O. T. (2014). Innflytelse. I E. Bolstad (Red.), *Store norske leksikon*. Hentet 28. april, 2017, fra <https://snl.no/innflytelse>
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-87). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Bjerke, L. (2004). Barns medvirkning – en pedagogisk praksis. *Barnehagefolk: Barns medvirkning*, 4, 12-19.
- Bratterud, Å., Sandseter, E. B. H. & Seland, M. (2012). *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen: Barn, foreldre og ansattes perspektiver*. Barnevernets utviklingssenter (NTNU Rapport 21, 2012). Hentet fra https://www.udir.no/Upload/barnehage/Forskning_og_statistikk/Rapporter/Barns%20trivsel%20og%20medvirkning%20i%20barnehagen.pdf?epslanguage=no
- Buer, E. (1986). «Reggio» en kilde til inspirasjon. I A. M. Holm (Red.), *Hva kan vi lære av Reggio Emilia?* (s. 23-32). Oslo: Pedagogisk Forum.
- Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Drugli, M. B. (2011). Å møte barn med tillit og respekt gjennom å «se» hele barnet. I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (s. 199-208). Oslo: Universitetsforlaget.
- Eide, B. J. & Winger, N. (2006). Dilemmaer ved barns medvirkning. I B. Bae, B. J. Eide, N. Winger & A. E. Kristoffersen, *Temahefte om barns medvirkning* (s. 28-49). [Oslo]: Kunnskapsdepartementet.
- Evenstad, R. & Becher, A. A. (2015). Arkitektur og pedagogikk i samspill eller motspill? - om betydning av koherens mellom planlegging og etablering av nye typer

- barnehagebygg. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning* 10(2), 1-20. Hentet fra <https://oda.hioa.no/nb/arkitektur-og-pedagogikk-i-samspill-eller-motspill-om-betydning-av-koherens-mellom-planlegging-og-etablering-av-nye-typer-barnehagebygg/asset/dspace:9278/1303506.pdf>
- Gibson, J. J. (1979). *The ecological approach to visual perception*. Hentet fra <https://archive.org/stream/pdfyu5hmFOvOM2Civ4Gz/THE%20ECOLOGICAL%20APPROACH%20TO%20VISUAL%20PERCEPTION#page/n71/mode/2up/search/it+implies+the>
- Gillund, M. (2006). *De yngste barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv* (Masteroppgave, Høgskolen i Oslo). Hentet fra <https://skriftserien.hioa.no/index.php/skriftserien/article/view/81/80>
- Greve, A. (2011). «La oss leve for hverandre». I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (s. 253-262). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gundersen, D. (2000). *Norske synonymer blå ordbok* (3. utg.). Oslo: Kunnskapsforlaget ANS.
- Høyland, K. & Hansen, G. K. (2012). De fysiske omgivelsenes betydning for barnehagens kvalitet. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser (Red.), *Rom for barnehage: Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø* (s. 23-45). Bergen: Fagbokforlaget.
- Jansen, T. T. (2014). Lyttende didaktikk: Barnehagelærernes improvisatoriske profesjonsutøvelse i et didaktisk perspektiv. I S. Broström, T. Lafton & M.-A. Letnes (Red.), *Barnehagedidaktikk: En dynamisk og flerfaglig tilnærming* (s. 46-65). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2008). *Små barn og medvirkning: Noen perspektiver*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Jonstøij, T. & Tolgraven, Å. (2003). *Hundre måter å tenke på: Om Reggio Emilias pedagogiske filosofi*. [Oslo]: N.W. Damm & Søn.

-
- Kjørholt, A. T. (2010). Barnehagen som lekegrind for autonomi og valgfrihet? I A. T. Kjørholt (Red.), *Barn som samfunnsborgere - til barnets beste?* (s. 152-171). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Kristiansen, T. (2011). Medvirkning – uendelig vanskelig, fantastisk enkelt! I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (s. 188-198). Oslo: Universitetsforlaget.
- Krogstad, A., Hansen, G. K., Høyland, K. & Moser, T. (Red.). (2012). *Rom for barnehage: Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2010). *Læring og fellesskap: Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov*. (Meld. St. 18, 2010-2011). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/baeeee60df7c4637a72fec2a18273d8b/no/pdfs/stm201020110018000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Rev. utg.). Oslo: Departementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2015). *Helse, miljø og trivsel i barnehagen*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/regelverk/veiledere/veileder-om-helse-miljo-og-trivsel-i-barnehagen.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Larsen, A. K. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Linder, L. (Red.). (2016). *Pedagogisk miljö i tanke och handling*. Stockholm: Lärarförlaget.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Moen, K. H. & Granrusten, P. T. (2011). Demokrati – et mangesidig begrep til inspirasjon og utfordring. I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (Red.),

-
- Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (s. 263-273). Oslo: Universitetsforlaget.
- Moser, T., Melvold, L. B. S., Jørgensen, K.-A. & Hagheim, A. K. (2008). Om barnas rom og kropp, aktivitet og hvile. I T. Moser, & M. Pettersvold (Red.), *En verden av muligheter - fagområdene i barnehagen* (s. 60-79). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Mylesand, M. (2008). *Bygg & konstruksjon i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiske miljøer og barns subjektskaping*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Odegard, N. & Rossholt, N. (2008). Barna i byen – former i Brevik: Nærmiljø og Samfunn. I T. Moser, & M. Pettersvold (Red.), *En verden av muligheter - fagområdene i barnehagen* (s. 137-154). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Orheim, K. B. (2000). *Barnehagens fysiske miljø: Et temahefte om utforming av barnehagens inne- og uteområder*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Personopplysingsloven, LOV-2000-04-14-31. (2015). Hentet fra <http://lovdata.no/>
- Pramling, I. (1995). *Barnehage for de yngste – En forskningsoversikt*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Schjelderup, A. B. (2004). Å virke på og å virke med – noen filosofiske betraktninger. *Barnehagefolk: Barns medvirkning*, 4, 4-11.
- Seland, M. (2011a). Individet og fellesskapet: Valgfrihet og medvirkning som konkurrerende praksiser i dagens barnehage. I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (s. 162-175). Oslo: Universitetsforlaget.
- Seland, M. (2011b). *Livet i den fleksible barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorbergesen, E. (2007). *Barnehagens rom*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Wolf, K. D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2006). *Lyttende pedagogikk: Etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Problemstilling:

«På hvilke måter kan barnehagens fysiske innemiljø gi rom for barns medvirkning?»

1. Uformell prat

2. Informasjon

- a) Forteller hvorfor jeg ønsker å intervju nettopp vedkommende
- b) Viser til hensikten med oppgaven, intervjuet, observasjonen og foto
- c) Informerer om taushetsplikt, vedkommende forblir anonym, følgeskriv og samtykkeskjema
- d) Informerer om at jeg kommer til å skrive ned notater underveis (sendes til gjennomlesing i etterkant, for at vedkommende kan ta stilling til det som blir brukt i oppgaven, eventuelt tilføre/fjerne noe)
- e) Ønsker informasjon om vedkommende sin bakgrunn/utdannelse/stilling

3. Erfaringer

- a1) På hvilke måter har du arbeidet med barns medvirkning i barnehagen?
- a2) I hvilke ulike situasjoner har du arbeidet med medvirkning?
- b1) På hvilke måter har du arbeidet med det fysiske innemiljøet i barnehagen.?
- b2) I hvilke ulike situasjoner har du arbeidet med fysisk innemiljø i barnehagen?
- c1) Hva mener du kjennetegner deres barnehage i forhold til medvirkning?

c2) Hva mener du kjennetegner deres barnehage i forhold til fysisk innemiljø?

4. Nøkkelspørsmål

- a) Hva tenker du er aktuelt i forhold til barns medvirkning i barnehagen.? (For eksempel hvor mye, hvordan, når, hvorfor, hvem avgjør hvem får medvirke ...)
- b) Hva tenker du er aktuelt i forhold til det fysiske innemiljøet i barnehagen.? (For eksempel organisering, romdelinger, plassering av materiell, soner, rom for ulike aktiviteter ...)
- c) Ser du noen sammenheng mellom det fysiske innemiljøet og barns medvirkning? (For eksempel at barna får større eierforhold til materiell gjennom at de får ta de i bruk, kjenner barnehagen godt og vet om muligheter i rommet for å påvirke egen hverdag ...)
- d1) Hvilken begrensning ser du i forhold til det fysiske innemiljøet? (For eksempel arkitektur, økonomi, personalets syn ...)
- d2) Hvilke muligheter ser du i forhold til det fysiske innemiljøet?
- e1) Hvilken begrensning ser du i forhold til barns medvirkning? (For eksempel hvor mye de skal påvirke, kan det være personavhengig, kan rutiner hindre, med mer)
- e2) Hvilke muligheter ser du i forhold til barns medvirkning? (Personalets romslighet for barns innspill, at barna har andre tanker/løsninger enn ansatte ...)
- f) På hvilken måte arbeider personalet for at miljøet oppmuntrer til barnas eierskap?
- g) Hvilken verdi mener du barnehagens arbeid, sett i sammenheng med det fysiske innemiljøet og barns medvirkning, har for barna?
- h) På hvilke måter kommer barns medvirkning til uttrykk i hverdagen?

- i) Hvilke erfaringer har barnehagen som helhet gjort, som har påvirkning på dagens praksis (iht. miljøet og medvirkning)?
- j) Ser du noen sammenheng mellom barnehagens intensjoner/teori, i forhold til medvirkning og det fysiske innemiljøet, og de handlinger barna uttrykker?

5. Oppsummering

Gjennomgår det sentrale som vi har samtalt om

Noe å tilføre/fjerne?

Takker for samtalen og gir en oppmerksomhet som takk

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Bacheloroppgave

«Barnehagens fysiske innemiljø – en inngang til barns medvirkning»

Bakgrunn og formål

Formålet med denne studien er å få dypere innsikt innen temaet jeg har valgt å fokusere på i min bacheloroppgave. Studien er tilknyttet Høgskolen i Innlandet. Problemstillingen jeg har valgt å benytte er: «På hvilke måter kan barnehagens fysiske innemiljø gi rom for barns medvirkning?»

Bakgrunnen for å velge deg som informant er fordi jeg opplever at du har engasjement for temaet. Jeg ønsker i tillegg å observere situasjoner i barnehagen med fokuset på hvordan barna forholder seg til det fysiske innemiljøet og derav muligheter for medvirkning. Dersom mine observasjoner forsterker innholdet fra vårt intervju, ønsker jeg å synliggjøre dette i min bacheloroppgave.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelsen innebærer et intervju med deg på ca. 1 time hvor en intervjuguide benyttes. Under vårt intervju ønsker jeg å benytte pc for å skrive notater av det som kommer frem. Spørsmålene som stilles vil i stor grad omhandle dine erfaringer og ditt syn i forhold til det valgte bachelortema. Når det gjelder observasjonene så vil dette være av generell art hvor ingen sensitive opplysninger berøres.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det vil kun være veileder og meg som student som vil ha tilgang på informasjonen som kommer frem. Du vil kunne få mulighet til å se over det som blir notert fra både intervju og observasjoner. Det er fordi jeg

ønsker at informasjonen som blir benyttet er oppfattet i tråd med dine intensjoner.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 26.05.17 og du vil i ettertid motta et eget eksemplar av bacheloroppgaven

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Følgeskriv

Bachelor barnehagelærerutdanning våren 2017 - følgeskriv

I følge retningslinjene for barnehagelærerutdanning skal bacheloroppgaven legges til det siste studieåret. Den skal være profesjonsrettet og bygge på kunnskap fra ett eller flere av kunnskapsområdene og/eller fordypingen. Arbeidet med bacheloroppgaven skal øve studenten i å planlegge og gjennomføre et sjølstendig arbeid i tråd med faglige og metodiske krav og forskningsetiske retningslinjer.

I forbindelse med studiet trenger våre studenter mulighet til å komme ut i barnehager eller andre institusjoner for å samle inn empirisk materiale til bacheloroppgaven. Dette innebærer ingen forpliktelser for dere om veiledning. Datamaterialet vil bli behandlet etter barnehagens regler og gjeldende etiske regler i henhold til lov og forskrifter om anonymisering slik at ingen informasjon kan tilbakeføres til bestemte barnehager eller involverte enkeltpersoner.

Studentene skal ikke bruke metoder som har meldeplikt og krever godkjenning hos NSD.

Det bekreftes at student:.....

studium: .....

arbeider med bacheloroppgave på Barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Innlandet

Studentens veileder ved høgskolen er .....

Med vennlig hilsen

Høgskolen i Innlandet

Gunhild Tomter Alstad

Studieleder

Bildeliste

Bilde 1	Eksempel på fremtredende muligheter i rommet (barnehage A).....	25
Bilde 2	Møbler tilpasset de yngste barna (barnehage B)	26
Bilde 3	Atelier hvor det er rom for barns uttrykk (barnehage A)	27

Figurliste

Figur 1	Medvirkningshuset	32
---------	-------------------------	----